

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

1957

»СУРМАЧ«

Журнал Об'єднання бувших Вояків Українців
у Великій Британії

Association of Ukrainian Former Combatants
in Great Britain
49, Linden Gardens,
Notting Hill Gate,
London, W. 2.

Редагує: Редакційна Колегія

ЗМІСТ

СЬОГОДНІ І ПРОБЛЕМИ МАЙБУТНЬОГО	1
І. Є.: ВИ КРОВ'Ю ПИСАЛИ БРОДІВ ІМ'Я	4
ІНТЕРВ'Ю З ГЕНЕРАЛОМ М. КАПУСТЯНСЬКИМ	5
о. д-р В. Дзюба: ПРО ЗДОРОВ'Я — РАДІСТЬ ЖИТТЯ	6
К. Зеленко: ПРОБЛЕМА ПРОВОДУ У ВІЙСЬКУ	7
ГУМОР КРІЗЬ СЛЬОЗИ	14
Д. Бартків: АМЕРИКАНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ	15
М. Ковалюк: ВЕРХОВИНО, СВІТКУ ТИ НАШ	19
К. Петруняк-Снакова: ДУМКАМИ В МИНУЛЕ (закінчення)	22
ІХ-ті ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБВУ	25
В. Томків: З ЗАПИСОК ПЕТРА ШПИЛЬКИ	28
ПРАЦЯ В КЛІТИНАХ ОБВУ	29
Місько Макольондра: ЛИСТИ ДО РЕДАХТІРА	30
З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ	31
ВІД РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ	33

ПРЕДСТАВНИКИ ЖУРНАЛУ »СУРМАЧ«

АВСТРАЛІЯ:

R. B. Gishowskyj
47, Spencer Str.,
Essendon, Vic.,

КАНАДА:

I. Chrabatyn
762, Princess Ave.,
London, Ont.

З друкарні Української Видавничої Спільки

Printed by Ukrainian Publishers Ltd., 237 Liverpool Rd., London, N.1. Tel. NORth 1828

Сьогодні і проблеми майбутнього

»Демобілізація британської армії, заява президента Айзенгауера, що більшовики серйозно думають про зменшення своєї армії, останні експериментальні вибухи атомної бомби в СРСР, як також випробування першої водневої бомби В. Британії насувають питання: до чого все це веде, що маємо робити, як діяти?

В Москві в той самий час відбувається сесія Верховної ради СРСР. »Хрущов говорить, всі мовчать« — пише в своїй статті про сесію »Манчестер Гардіан«. Хрущов говорить про хиби советської бюрократії, яка дійшла до потворних розмірів. Він має в пляні розігнати бюрократів і то з кінцем червня. Англійська преса подає, що на таку операцію в Англії потрібно було б багатьох років. Загалом плян Хрущова називають »адміністративною революцією«.

В українській пресі передбачується черговий підступ Москви — ліквідацію формально існуючих ще в СРСР республіканських кордонів.

Плян Хрущова має два небезпечні аспекти. Перший це ліквідація бюрократії або, іншими словами, передача дійсної влади фахівцям-комуністам. Другий — це сконцентрування контролю всіх галузей господарства в руках ЦК советської комуністичної партії в Кремлі.

Плян цей виглядає легким і но-

вим. Хрущов хоче запобігти можливості виламів з-під партійної контролю фахівців-комуністів. Про основні зміни годі думати так довго, як в СРСР залишається советська »соціалістична« система.

Сорок років більшовицького панування можна назвати БОРОТЬБОЮ ЗА ВЛАДУ. Останні заходи Хрущова стверджують це.

У вільному світі кожна людина старається забезпечити себе особисто, заощаджуючи гроші, розбудовуючи своє підприємство, поширюючи приватну власність, іншими словами, дбаючи про те, щоб розбагатіти. Індивідуальне багатство горожанина збагачує державу. В соціалістичній державі приватна власність відпадає. Хто є при владі, той є паном ситуації, бо він має змогу розпоряджуватися чужим майном, як своїм власним. Наслідки соціалістичної системи в цьому випадку є самозрозумілі, і Хрущов свідомо чи не свідомо своїм пляном загострює боротьбу за владу. Годі тепер партійній людині відійти від влади тому, що вона не має фахової освіти, і передати владу фахівцям, хоч і комуністам. Комуніст упривілейований партійним квитком, легко не уступить зі свого становища. Він змалку не навчився чесно заробляти на своє життя. Йому досить було вивчити кілька демагогічних фраз і вимагати виконання готових плянів, поданих Політбюром. Партійний

квиток давав йому привілей вважати себе за щось вище від людей праці. Цей паразит не легко здасть свої позиції...

Який зв'язок мають економічні питання з атомною бомбою, перебудовою армії тощо? З оголошенням «демобілізації» армії британський уряд подав, що економічні труднощі не дозволяють йому на удержання великої армії, а одночасно стверджено, що модерний вояк потребує три-чотири роки інтенсивного вишколу, щоб добре опанувати модерну зброю. Не слід теж забувати про революцію в індустрії — перехід до автоматизації. Роки ці нагадують вікторіянські часи Англії, коли вона перетворювалась в індустріальну країну. Продукція атомної і водневої бомби вимагає величезних фондів. Не меншого капіталу потребує впровадження автоматизації. При цьому пам'ятаймо про висококваліфіковані кадри, яких вимагають обидві справи.

Ці приклади вказують, чому на вступі поставлено в лапки слово демобілізація. Британська армія, як також і інші, буде змушена здемобілізувати себе, щоб перейти в стадію спеціалізації. Економічні обставини у В. Британії не дозволяють на спеціалізацію величезної армії (на що може сьогодні дозволити собі тільки Америка), що й було причиною «демобілізації».

Заява президента Айзенгауера, що большевики думають серйозно про демобілізацію, стверджує, що СРСР в теперішній ситуації мусить також перейти до спеці-

лізації армії коштом «демобілізації». В одному і другому випадку не можна дошукуватись ліквідації конфлікту двох світів, а тільки часової передишки.

Плян Хрущова, це тільки ще одно коліщатко в довгому ланцюгу ніби «реформ», а в дійсності потягнення, яке прискіпить революцію в СРСР. Він своїм пляном збільшить число невдоволених, тим разом серед комуністичної партії, які в розпалі боротьби за владу допоможуть завалити систему, збудовану їхніми ж руками.

Все це вказує, що одинцем людина нічого не вдіє. Наша роль в прийдешній революції буде велика, не тільки під час збройного удару, але й в побудові держави. Декому уроїлося в думках, що Україні потрібно буде багато людей з еміграції до адміністрації майбутньої самостійної держави. Забувається, що большевицька система виховала забагато адміністраторів. Наша батьківщина насамперед потребуватиме добрих вояків і людей, що прикладом показали б, як особистим зусиллям розбудувати різного роду приватні й державні підприємства. Наші люди і на чужині виявляють свою ініціативу в розбудові приватних підприємств, але дехто віддає усьому стільки часу й енергії, що забуває про загальноукраїнські справи.

Кожна поступова людина повинна швидко орієнтуватися не тільки у фаховій ділянці, але й в державній і політичній ситуації. Ми мусимо все мати звернені очі на події в нашій Батьківщині

В РІЧНИЦЮ БРОДІВ

Малюнок Г. Кульчицького

»Останніх сторінок історії
Ви не читали в тиші заль,
Ви їх писали потом, кров'ю

Під зойк гранат, під рев моторів,
Під крик, жахливий регіт сальв».
Богдан Бора.

Пам'ятник поляглим в Інвалідській оселі, Сиденгерст, Англія.

Ви кров'ю писали Бродів ім'я!

Ви — слідами предків гордих
Стали на шлях боротьби;
Проти навали червоної орди,
Проти московської тьми!

Святою любов'ю до України
Палали Ваші юні серця,
Во ім'я нації, на згарищах, руїні,
Ви кров'ю писали Бродів ім'я!!!

Хоч у рідній та не своїй землі
Ви, як безіменні і безсмертні,
В безхресних могилах — Ви лягли!
Серед глоду та колючої терні.

На роздоріжжі між Заходом та Сходом
Ви прослали шлях для поколінь.
Святим символом стали Ви для народу
Серед пшениці нив та неба синь.

В день свободи для нас святої, —
Безіменні, безсмертні Ви герої, —
На знак пошани і любови
Серед тих піль заліза й крові
Збудуємо священний Храм
У пам'ять вічну, на славу Вам.

І. Є.

Інтерв'ю з генералом М. Капустянським

У грудні 1956 р. ген. М. Капустянський відвідав англійський терен. Українське громадянство у Великій Британії привітало його з 75-літтям від народин. Управа ОБВУ побажала Шановному Ювілятові найкращих успіхів і кріпкого здоров'я на многі літа.

З нагоди його відвідин кореспондент «Сурмача» був у Шановного п. Генерала і на питання, поставлені під час інтерв'ю, одержано слідуєчі відповіді.

1) Членство ОБВУ вітає щиро Вас, ВШ Пане Генерале, на терені В. Британії. Чи могли б Ви, п. Генерале, сказати кілька слів про Ваші враження з зустрічі з бувшими вояками українцями у В. Британії?

Відповідь: Коротке перебування в Англії — цій цитаделі демократії, а заразом з тим і українського вояцтва — лишило в мене незабутнє враження. Тут його жертвами і працею розбудовано суспільно-громадські організації і установи.

В безпосередній зустрічі з українськими вояками старої і нової генерації та з червоної армії і молоддю в Болтоні, Ольдгамі і Брайфорді, зокрема з нашими референтами та приятелями, я з великим задоволенням переконався, що «е ще порох в порохівницях, не гнуться козаки», ще палають їх серця любов'ю до своєї Батьківщини, пам'ятають і шанують вони військово-революційні і державницькі традиції, існує між ними почуття братерства мимо партійної зрізничкованости. Треба лише усунути шкідливі, штучні упередження та знайти форми для

спільної творчої праці на славу Україні.

2) Ми знаємо про Вашу визначну роль у визвольній боротьбі. Які були, на Вашу думку, добрі сторони і що було причиною невдачі перших визвольних змагань з військового погляду?

Відповідь: Це важливе питання потребує ширшого трактування, тому обмежуся лише двома заввагами. Правдою є, що Україна не спромоглася в героїчній, трьохрічній війні оборонити свою незалежну соборну державу від нападу трьох ворогів — поляків, білої, а зокрема підступної червоної Москви, — проте ми твердимо, що український нарід не програв визвольної боротьби, бо ж вона різними способами триває далі на рідних землях. У висліді ми здобули випадові політично-стратегічні позиції для переможного закінчення нашого змагу.

В 1917-1921 роках вояки зрозуміли історичну вагу часу і konieczність організації збройної сили для виборення незалежної і соборної української держави. Полуботківський полк, численні військові з'їзди, зокрема 2-гий і 3-тій, що дали сильну підтримку Центральній Раді і сприяли оголошенню 1-го і 3-го універсалів. На жаль, речники Ц. Ради, головню соціялісти, не усвідомили собі в повній мірі значення збройної сили, і це мало від'ємний вислід. Проте С. В. Петлюра унезалежнивсь від партійних впливів, ставши організатором і звєрхником українських збройно-революційних сил.

3) Чи існування УПА та її зброї-

на боротьба виправдує себе в перспективі сьогоднішніх подій?

Відповідь: Революційно-повстанчий рух на Україні, як у першу світову війну, так зокрема в другу, був виявом визвольних прагнень українського народу і бажанням його поставити чоло окупантам — які боролися на Україні за її поневолення. Отже героїчна боротьба УПА — всіх її складників і підпільників — була конечним і дуже додатнім чинником нашої державно-політичної рації в боротьбі проти обох окупантів.

Зокрема УПА мала велике значення для утримання в революційній напрузі волі і психіки нації на дальшому етапі визвольних змагань і в розвитку прийдешніх подій. Оцінюючи її форми, ми думаємо, що концепція масовості — «всі в ліс» — не зовсім відповідала обставинам і спричинилася до зайвих жертв нашого населення. Треба розрізняти форми національної революції, коли повстає до боротьби увесь народ, і парти-

занські акції з обмеженими цілями й завданнями. Розбиття української монолітної могутньої націоналістичної політично-революційної організації — ця рана ропить до сьогодні — також зменшило розгонову і пропагандивну вартість і осяги жертвенних акцій УПА.

Негативні сторони ривалізації (суперництва) з безоглядними формами боротьби повинні стати для нас повчаючою наукою і грізною пересторогою в аспекті прийдешніх вирішальних подій. Пам'ятаймо, що наша Батьківщина в неволі. Готуймося до походу єдиним політично-стратегічним фронтом, як брати визволителі, а не розсварені між собою амбітники й месники — такою є категорична вимога цього переломового часу і їй ми коримось.

Отже будьмо готові і гідні нашого світлого завтра, а воно, сподіваємось, з ласки Божої вже не за горами.

Про здоров'я радість життя

(З Сирахових мудрощів)

Ліпше вбогий, а тілом здоровий,
Ніж бгатий, а хворий.

Здоров'я: сила над золото,

Кріпке тіло понад великі скарби.

Немає багатства над здоров'я
тіла,

Немає радості понад радість
серця.

Краще смерть, ніж життя зли-
денне,

Краще вічний спочинок, ніж біль
постійний.

Не вдавайся в пусту журбу,

І не томи себе мислями своїми.

У радості серця є життя людини,

Веселість людини продовжує жит-
тя її.

Підіймись, ободриись,

Геть гони від себе смуток!

Бо журба-печаль багатьох уже
вбила,

Немає бо з неї користи ніякої.

Зависть і гнів лиш життя ско-
рочують,

А смуток і скорб наводять ста-
рість передчасно.

Сон у веселого, як ті ласощі,

Й усе, що з'їсть, іде йому на
здоров'я.

Переклав о. В. Дзьоба,

К. Зеленко

Проблема проводу у війську

»Армія баранів, яку веде лев, є багато грізнішою від армії левів, яку веде баран«.

Наполеон

В чому суть справи?

Кожній людині, яка сьогодні уважно слідкує за розвитком світових подій, ясно, що ми живемо тепер у небезпечному світі змінливих політичних загроз і фантастичного поступу техніки. Тоді як політику ми залишаємо більш-менш вправним політикам, то питання технічного поступу залишається проблемою першорядної ваги не тільки для інженерів і винахідників, але й для військовиків. Сьогодні кожна армія в світі хоче мати модерний виряд і найкращу зброю. Таке наставлення є зовсім природне, бо коли всі так схильні думати, то небезпечно було б тій чи іншій державі лишатися позаду інших. Такий підхід криє в собі, однак, цілу низку небезпек.

Вже сьогодні багато організаторів сучасних і майбутніх армій починають виразно фаворизувати машину коштом людини. Все військове мислення починає концентруватися довкруги технологічного розвитку нових родів зброї і механізації модерних армій. Людині присвячується щораз менше уваги і місця. Мовляв, машина все за нас зробить, машина знищить наших ворогів і машина виграє нам війну. Чи справді воно так? Так, машина може сповнити безчис-

ленні, найбільш навіть скомпліковані функції. Але машина ні сама себе не видумає, ні не заступить у всьому людині. Безмежне захоплення машиною веде неминуче до наскрізь вузької спеціалізації. А спеціалізація з черги породжує людей, які думають небезпечно вузькими поняттями і яким бракує еластичної думки і ширшого світогляду. Корейська війна тим часом показала нам наочно, що кожна армія, крім машин, зброї і високо-кваліфікованих спеціалістів, потребує теж першорядного людського матеріалу — добрих старшин, що вміють вести, думати і плянувати; добрих підстаршин, що вміють спонукати вояка до максимальних зусиль і посвятити; і вояка, що, маючи добрий вишкіл і модерну зброю, матиме теж глибоке довір'я до здібностей, кваліфікацій і спроможностей своїх провідників.

Метою цих рядків є саме торкнутися, хоч у загальних, але конкретних зарисах, проблеми проводу у війську. Я не думаю тут говорити про військові міністерства, плянування у високих штабах, військові доктрини чи систему командування на найвищих щаблях. Я хочу тут торкнутись перш усього основної проблеми, а саме, обговорити ті найважливіші і необхідні прикмети, що їх повинен мати

кожний військовий провідник, незалежно від того, яку функцію у військовій ієрархії він виконує і якою військовою частиною він командує.

Чому ця проблема така важлива? Вона важлива тому, що від неї все інше залежить. Ніхто інший, а військові провідники відповідатимуть за доцільний ужиток модерної зброї, за життя і смерть квіту молоді кожної країни, за оборону населення їхніх країн від знищення.

Хтось може сказати: дуже добре, ми можемо продукувати модерну зброю, ми можемо вкласти багато енергії, часу і грошей у вишкіл, можемо повести відповідну виховну і освідмлюючу акцію на піднесення моралі й поглиблення громадської свідомості в армії, але чи можемо ми вирощувати геніїв та провідників? Вони ж родяться, скаже песиміст, їх ні школою, ні книжкою, ні інструкціями виховати не можна. Що багато славних полководців були вождями з уродження, це правда. Але що було багато таких, що дійшли до великих і відповідальних становищ, не будучи ними, це теж правда. А дійшли вони переважно тому, що одержали відповідне і цілеспрямоване виховання і що важко над собою попрацювали, наполегливо розвиваючи свої добрі прикмети і позбуваючись тих хиб, що лежали б їм колодою під ногами в їхньому хотінні вибитись.

Жодна армія в світі не може покладатися на безконечний доплив уроджених провідників. Кожна армія мусить виховувати більшість своїх провідників. В 1863 році, у велику горожанську війну в США, армія конфедератів втратила велике число старшин. Поповнити їх не було ким, бо ніхто не подбав своєчасно їх виховати.

В наслідок цього конфедерати знайшлись у великих труднощах. Велика Британія відчувала болючу недостачу старшин в обох останніх світових війнах головно тому, що не мала відповідних плянів на їх своєчасну підготовку. Великий американський винахідник Том Едісон, коли хтось попросив його подати дефініцію генія, відповів: на 90% це важка наполеглива праця, а решта — це надхнення і талант. Багато визначних військовиків думали дуже подібними поняттями.

Яке головне завдання має військовий провід? Військовий провід має створити і вдержати мілітарне з'єднання, готове охоче і лояльно виконати будь-яке військове завдання наказане згори, або заініціювати відповідну акцію за відсутности наказів. Кінцевим продуктом військового командування і доброго проводу є готовість до успішних воєнних операцій. Відповідне застосування всіх прикмет доброго провідництва до командування і кермування військовими частинами може створити надійну і здисципліновану армію, що має високу мораль і дух.

Основні якості провідника

Є певні основні якості, що являють собою наріжний камінь усякого провідництва. Очевидно не всі, що мають ці якості, є провідниками. Кожна, однак, людина, що підготовляє себе на провідника, мусить засвоїти собі якнайбільше цих основних якостей. Найголовніші з них ось які:

1. Розумові здібності або інтелігентність. Інтелігентність — це перш усього здібність вчитися і засвоювати собі знання, а відтак, по засвоєнні цього знання, вміння корисно його застосувати до різних практичних ситуацій, спочат-

ку на вправах і під час вишколу, а відтак у бою на війні.

2. Характер. Характер — це ціла персональність людини, що звичайно виявляється в її щоденній поведінці. Оцінка, яку людина прикладає до всіх проявів своєї поведінки, кидає світло на її характер. Порядність характеру провідника це перш усього:

а) Чесність, злучена з послухом і лояльністю до військового проводу. Один австралійський генерал недавно ствердив, що чесність є єдиною спільною прикметою, що її можна знайти у всіх великих військовиків. Чесність дає силу характеру і силу робити правильні рішення. Тільки наскрізь чесний військовий провідник має внутрішню відвагу відкидати усяку демагогію, спокусу заблистіти чужим коштом, приписувати собі незаслужені подвиги, гнатися за славою, робити інтриги. Тільки чесний провідник може викликати найбільший респект у своїх підлеглих.

б) Правдомовність, порядність і цілковита відсутність забріханости.

в) Почуття відповідальности і почуття кінечности виконувати всі обов'язки, завдання і доручення правильно, регулярно та з максимальним вкладом енергії. Доки старшина не приготується пильно і поступово до виконання щораз більше відповідальних завдань, доти він не може навіть мріяти про те, щоб стати справжнім провідником.

3. Бистрість. Бистрість — це розумова та фізична жвавість і проворність. Це намагання вдержати свій мозок відкритим для нових ідей і можливостей, це охота безнастанно вчитися. Бистрість — це здібність бачити нові можливості під час бою; спроможність швидко рішатися, як використати

нові корисні ситуації, щоб не втратити т. зв. золотої нагоди; це розуміння потреби вчитися з власних і чужих помилок. Військовики, що не засвоїли собі метод еластичного думання, є або вузьколобі, або думають крайностями. Вузьколобість виключає поступ, думання крайностями часто болочче розходиться з дійсністю. По першій світовій війні французи до тієї міри захопилися своєю лінією Мажіно, що виховали ціле покоління військовиків на теорії оборони, забуваючи, що самою обороною ще ніхто не виграв війни. Правда, люди, що ніколи не були у війську, схильні думати, що всі військовики вузьколобі. Це неправда. Тільки погані військовики вузьколобі. Кожна армія має певні ясно вироблені методи мислення й розв'язування безкінечних проблем, але це не вузьколобість. Це тільки кінечність навчити кожного військовика думати і діяти устійненими і випробуваними поняттями. Це, з одного боку, запевняє кожній армії гармонійність дії, з другого — знов допомагає кожному військовикові робити правильні потягнення навіть у найбільш невідрадных умовах.

»Воєнне мистецтво має для кожної держави основне значення. Маючи вирішальний вплив на її безпеку чи упадок, воно є проблемою життя і смерті. Тому ми не сміємо в жодному випадку занедбувати студії військової справи«.

СУН-ТЦУ-ВУ

Тільки докладно запізнавшись з вище наведеними основними якостями провідника, можемо їх студіювати, вивчати і застосовувати. У праці над собою жоден військовий провідник не повинен лякатися самокритицизму і конструктивної критики інших.

Інші важливі прикмети провідника

Спробуймо ж тепер обговорити інші необхідні прикмети доброго військового провідника.

1. **Знання.** Це прикмета, що займає чи не найперше місце. Під знанням ми розуміємо: професійне знання своєї військової ділянки, знання самого себе і своїх слабостей та спроможностей, знання всіх своїх підлеглих. Знання можна набути студіями або практичним досвідом. Кожний старшина і підстаршина повинен перш усього студіювати докладно добрі прикмети тих всіх військових провідників, що ввійшли до історії. Британський маршал Вейвел сказав недавно у своїй доповіді в Кембріджському університеті: «Студіюючи історію воєн, ми не можемо читати тільки про стратегію і закони війни. Необхідно читати біографії, спомини і історичні романи. Належить студіювати тіло і кров історії, не тільки її кістяк». Свідомий своїх завдань військовий провідник повинен використовувати кожную найменшу навіть нагоду, щоб скріпити і поглибити своє військове знання. Недавно один мадярський студент-втікач сказав мені, що мадярська молодь навчилася партизанської тактики не в академіях чи старшинських школах, а з советських фільмів, які залюбки показувано в Мадярщині цілими роками. Військове знання можна збільшити, регулярно читаючи військові книжки і фахові журнали, слідкуючи в часописах за поступом військової техніки, слухаючи доповідей, беручи участь у дискусіях, оглядаючи військові музеї, приглядаючись до фільмів на воєнні теми.

Чому справа знання така важлива, запитає хтось з недовір'ям? Поперше тому, що тільки переконливо задемонстровані знання

і вміння можуть викликати незнищене довір'я до даного провідника. Подруге тому, що знання є незаступним чинником у плеканні самодовір'я. Потрете тому, що від знання часто залежить життя багатьох вояків, успіх великих і малих воєнних операцій і, що найважливіше, перемога над ворогом, бо не може бути перемоги тоді, коли ворог знає воєнне мистецтво краще від нас.

Знання і військові кваліфікації, а не партійно-політичні зв'язки, не приналежність до котроїсь суспільної класи, не темні шляхи інтриг і корупції, повинні промощувати кожному старшині шлях до відповідальних становищ, підвищень і відзначень. На жаль, ще й сьогодні є чимало армій у світі, де партійна приналежність і зв'язки багатьом відкривають двері до військових становищ. Це часто веде до того, що не найкращі, а найслабші люди опинюються на відповідальних становищах. У війні це веде до нещастя і катастроф. Навіть в українському еміграційному житті можна помітити подібну тенденцію. Не буде неправдою, коли скажемо, що деякі українські партії не тільки що хотіли б контролювати діяльність різних комбатантських організацій, але навіть хотіли б мати свої окремі армії.

Кожний військовик повинен теж намагатися пізнати всіх людей своєї частини. Це безконечно полегшить йому командування, перетворюючи його частину у справно діюче тіло. Тут слід звичайно починати від дрібниць. Наприклад, старшина не повинен питати вояка, якого він уже бачив п'ятдесят разів, ще п'ятдесят перший раз «як ви називається». Військовий провідник все мусить знати, на котрого зі своїх підлеглих слід

час до часу накричати, котрого похвалити, котрого захопити і підбадьорити, з котрим пожартувати, з котрим поговорити про його місто чи село і котрого попитати за його родинні турботи. Тільки провідник, що знає своїх підлеглих і дбає про них, може розраховувати на їх беззастережну піддержку навіть у найбільш невідрадных обставинах.

«Майже нема у війні славетного сміливого подвигу, що не був би осягнений безконечним зусиллям, болем і нестатками; і як тут слабкість фізичних і моральних прикмет людини може її заломити, так тільки безконечна сила волі, що виявляється в стійкості, яку подивляють і сучасники і майбутні покоління, може вести нас до нашої мети».

Карль фон-Клявзевіц

2. Сміливість. Один з найбільших військових мислителів модерних часів, фон Клявзевіц, каже: «війна є сферою небезпек, тому відвага більше, як все інше, повинна бути першою прикметою вояка». Маршал Вейвел каже, що «сильний характер і здібність опановувати нервові потрясення, викликані змінами у воєнному положенні», є одною з найголовніших прикмет доброго провідника. Дехто каже, що сміливість — це національна прикмета. Ми часто чуємо, що є відважні й боязливі народи. Чи справді воно так? Навіть поверховне знання історії доказує, що немає народу, якого вояки не робили б своєю поставою несподіванок. Армія Пруссії, незрівняна за Фрідріха II, цілком завела в 1806 році, але вже в 1813 році билася хоробро й жертвенно. Французький вояк, символ хоробрости й витривалости в першу світову війну, не показав зов-

сім волі битися в 1940 році. Сербі, що здобули собі загальну славу і признання своєю поставою в 1914-1918 роках, майже зовсім не билися в квітні 1941 року, але вже рік пізніше здивували всіх своєю наскрізь жертвовною боротьбою в партизанських частинах ген. Михайловича і Тіта. Українці, наприклад, билися з далеко більшим завзяттям під Жовтими Водами і Корсунем в 1648 році, як під Берестечком в 1651 році. У серпні 1919 року показали чимало героїства в поході на Київ, але самої столиці не зуміли вдержати навіть два дні.

Що це є сміливість? Це ментальна здібність контролювати страх. Це здібність опанувати себе на те, щоб зустріти небезпеку спокійно і рішуче. Військовому провідникові відвага потрібна ще й на те, щоб він міг успішно командувати у найбільш небезпечні хвилини, яких на війні, звичайно, багато. У війську ми знаємо два роди страху: звичайний фізичний страх і страх перед відповідальністю. Не всі вояки є і можуть бути хоробрими. Але в добрій армії не сміє бути боязких старшин перш усього тому, що страх на війні дуже заразливий, і кожний вояк дивиться у хвилину небезпеки на свого провідника, як на уосіблення твердості і відваги. Такий провідник не сміє, отже, розчарувати своїх підлеглих.

Загально відомо, що кожна людина є здібна бути в певних обставинах відважною і що дехто може бути відважний п'ять хвилин. Але бути відважним п'ять тижнів, це вже цілком інша справа. І такої саме відваги вимагається від військового провідника. Він мусить показати стійку відважність, він мусить бути відважним довше від ворога, з яким він бореться.

3. Ініціатива. Ініціатива є, звичайно, продуктом самодовіря і сильної волі. Наказувати згори її не можна. Її треба навчитися. Ініціатива — це здібність і хотіння зродити і здійснити думку або чин, це здібність думати наперед, передбачувати і планувати. Військові провідники ніколи не одержують наказів, які б говорили їм до найменших деталей, як і що вони мають зробити. Вони одержують певне завдання, якого успішне виконання залежить, звичайно, від їхньої ініціативи і проворности.

Військова ініціатива рівнозначна з швидким і бездоганим виконанням наказів, а у випадку їх відсутності, з діянням так, як діяв би кожний військовий провідник, коли б такі накази були видані. На війні є безконечно багато ситуацій, в яких не можна сидіти і ждати, а треба діяти і то діяти швидко.

Кожна армія, побудована на здорових основах, похвалює ініціативу свого командного складу аж до найнижчих щаблів. Ініціатива запевнює правильне і елястичне функціонування складної військової організації і зменшує втрати. Зимом 1939-40 року советські війська потерпіли у Фінляндії величезні втрати, якраз тому, що військовим провідникам не залишено жодної ініціативи. Від них вимагали виконувати накази і то виконувати їх за всяку ціну.

4. Рішучість. Австралійський полковник Кеф у своїй цікавій книжці про американську громадянську війну каже ось що: «Найважливішою передумовою у кожній військовій дії є воля завершити її. Коли воля є слаба, розум піддержуватиме схильність до безділля, коли сильна — вимагатиме чину.

Рішуча воля позбувається труднощів, слаба воля перебільшує їх».

Рішучість — це здібність швидко прийти до відповідних рішень і передати їх підвладним в ясній та переконливій формі. Добрий військовик мусить уміти швидко оцінити ситуацію, дійти до логічних висновків, зробити своєчасне рішення і бути послідовним у його виконанні. Часто навіть недосконалий план чи рішення є ліпші, як відсутність будь-якого плану і залишення підлеглих у безділлі і непевності. З другого знов боку, видавання що десять хвилин інших наказів є одним з найгірших видів нерішучості. Так само, як страх, нерішучість є дуже заразлива.

5. Такт. Такт потрібний не тільки політикам і громадським діячам, зокрема українським, такт є необхідністю для кожного доброго військового провідника.

Такт не є рівнозначний з поверховною чемністю дешевими компліментами. Це щось більше. Це мистецтво обходитися з людьми. Бути тактовним — це вміти як, що і коли зробити і сказати. Це розуміння людської вдачі. Є військовики, що мають вроджений такт, але, як інших прикмет провідництва, так само і такту, можна навчитися. Такт виявляється в підході до людей чи проблем, у мові, в терпеливості і розумінні людських слабостей, у поведінці і наставленні до життя, в дипломатії і чемності, в униканні вульгарности і лайки.

Брак такту у військових провідників майже завжди спричинює в кожній військовій частині поділ, ворожнечу, недовір'я, відсутність співпраці і навіть ненависть.

6. Саможертвоність. Один визначний англійський полководець сказав, що в британській армії не-

має добрих і поганих полків, є тільки добрі і погані військові провідники. Добрий військовик звичайно кладе честь своєї країни і своєї військової частини на першому місці, добробут, вигоду і безпеку своїх підлеглих на другому, і свій власний добробут і вигоду на останньому. Тільки провідник, здібний жертвувати собою для добра своїх підлеглих, може бути певний, що його частина стоятиме з ним і за ним в найгірших навіть обставинах. Кожний провідник мусить бути готовий ділити долю й долю з своєю частиною, бо він це звичайний над нею наставник — він її голова, що керує цілим організмом.

7. Справедливість. Справедливість — це об'єктивність, злучена з стійкістю і послідовністю. Справедливість виключає фаворизування одних вояків перед другими і засуджує всякі упередження. Вояки і підстаршини люблять, наприклад, старшин з т. зв. твердою рукою. Але люблять їх тільки тоді, коли вони хвалять, нагороджують, критикують і карають справедливо. Тільки справедливі старшина не має в своїй частині ворогів. Його всі респектують і поважають.

8. Надійність і лояльність. Бути надійним, певним і лояльним провідником — це постійно намагатися виконувати всі обов'язки правильно й лояльно. Тільки провідник, щодо якого можна бути стовідсотково певним, що він виконає покладені на нього обов'язки точно і солідно, може бути прикладом для наслідування своїми підлеглими і може вимагати від них тієї самої точності й солідності. Тільки армія, що має багато таких старшин, може правильно функціонувати. Лояльність не є в жодному випадку сліпим і

рабським ставленням до букви наказів і розпорядків. Лояльність — це радше активне, розумне і охоче намагання виконати наміри військового проводу в міру найкращих спроможностей кожного старшини чи підстаршини.

9. Витривалість і твердість. Є два роди витривалості — ментальна і фізична. Звичайно, вони виявляються в здібності виконати якесь завдання до самого кінця. Військовий провідник є витривалий тоді, коли в пропорції до своїх спроможностей він може витримати біль, невгоди, удари, розчарування й труднощі, не знеохотившись і не заломившись. Дехто часом може зрозуміти брак твердості і витривалості як брак відваги; тоді військового провідника в поганій фізичній кондиції можуть помилково взяти за боягуза.

10. Ентузіазм. Ентузіазм це іскорка, що розпалює до життя всі інші якості доброго провідника. В найглибшому сенсі ентузіазм є якістю, що торкається не наших раціональних думок, але перш усього наших почувань. Коли провідник відчуває щось міцно і переконливо, він захоплює цим інших до дії і подвигів. Кожний військовик повинен розуміти значення й ролі армії, як конкретного чинника в успішній обороні незалежності кожної нації. Ентузіазм робить людей більш життєздатними, додає їм життєвого оптимізму. В таких обставинах найважчі навіть вправи мають сенс і ціль, і радість з виконаного завдання є тривала і справжня. Стара приповідка каже, що коли людина плаче й нарікає, то плаче сама, але коли вона сміється, то сміється з нею цілий світ. Так само воно і у війську. Коли військовий провідник життєрадісний оптиміст, то всі його під-

владні напевно в цьому наслідуватимуть його.

Висновки

Я вповні свідомий, що вище наведений матеріал далеко ще не вичерпує того всього, що можна б на цю важливу тему сказати. Можна б ще, наприклад, чимало дечого сказати про правила загальної поведінки військових провідників, про плекання ними товариського життя, про джентльменство і лицарськість, про плекання почуття доброго настрою, про збереження здорового розсудку (який, звичайно, підказує людині, що можливе, а що неможливе), про збереження діловості й уникання фразеології і пустомельства. Можна б багато обшир-

ніше і зі значно більшим притиском говорити про конечність викляття всякої партійщини і політиканства з війська. Життя людини і життя багатьох партій коротке, за те життя нації вічне й безконечне. Найбільшим обов'язком військовика є служити цілому народові, а не меншим чи більшим його частинам.

Я гадаю, що сказаного вище є досить, щоб глибше задуматися над проблемою проводу у війську і поробити відповідні висновки. Треба максимального духового напруження і великої наполегливості, щоб усі ті якості собі засвоїти. Але придбати, засвоїти і вивчити їх є необхідністю. Без них бо не можна ні організувати, ні командувати, ні перемагати.

ГУМОР КРІЗЬ СЛЬОЗИ

На Мадярщині під час боїв і страйків появилися плякати з закликами продовжувати боротьбу, а між закликами уміщено таке:

»Увага, поліційне оголошення! Обіцяється нагороду кожному, хто знайде одного прихильника для уряду Кадара серед 10 мільйонів мадярського населення«.

В іншому місці прибито особисту похвалу прем'єрові Кадарові: »Кадар це одинока особа, яка зуміла об'єднати мадярську націю... в ненависті до Кадара«.

В оголошенні читаємо: »Запобігання на прем'єра Мадярщини

ни. Кандидат не мусить мати якихнебудь кваліфікацій, не вимагається від нього світогляду чи популярності. Він може бути неграмотний, але вимагається, щоб він міг підписати документи, приготовані іншими. Зголошення висилати на адресу пп. Хрущова і Булганіна«.

При кінці плякату є рубрика »Згуби«. В ній читаємо: »Згублено довір'я до людей. Знайдене просимо повернути Яношеві Кадарові, прем'єрові Мадярщини. Адреса: 10 000 советських танків на вулицях Будапешту«.

»Куди підете чи не зупинитесь — напоїть і нагодуйте жебрака і дорожнього, і хворого відвідайте, покійника проводіте, бо всі ми смерні«.

(З твору кн. Володимира Мономаха »Поучення Дітям«)

Д. Бартків

Американська революція

4 липня 1776 р. Америка, тоді ще складова частина Британської імперії, проголосила декларацію незалежності. Того дня на світову арену вийшла нова нація, що за півтора століття зайняла передове становище між усіма іншими державами під оглядом політичним, господарським і мілітарним. Проголошення незалежності Америки мало безпосередній вплив на дальший політичний розвиток Великої Британії, а так само на уклад сил і визвольні рухи в Європі та інших частинах світу.

До часу вибуху Американської революції Англія розбудувала свою імперію на централістичних засадах, тобто справи, що торкаються політики, господарської розбудови колоній і їх оборони вирішувались та регулювались британським парламентом в Лондоні. Після цього Англія цілковито змінила свої погляди відносно колоній і ввела ідею коммонвелту, що існує до сьогодні; поодинокі народи поступово унезалежнюються цілковито, творять свої окремі незалежні уряди, провадять свою окрему внутрішню й закордонну політику. Єднає їх усіх тільки одна ідея — королівська корона. Сьогодні англійська королева має однакове відношення до уряду Великобританії, Канади, Австралії, Цейлону, Півд. Африки та ін.

В Європі Американська революція прискіпила вибух Французької революції, а та в свою чергу мала вплив на постанов та розвиток нових національних держав.

У XVIII ст. точилися війни між Англією, Францією і Іспанією за колоніальні посілости і за володіння морськими дорогами. У висліді боротьби французи відступили на користь Англії Індію і частину сьогоднішніх З'єднаних Держав, Канаду і острови на Караїбському морі (Мартінік, Гренада), а еспанці Кубу й Філіппіни.

Американці радо допомагали англійцям у війні проти Франції та Іспанії, бо вони, будучи в більшості англо-саксонського походження, не хотіли бути підвладними цих обох держав. Англія вийшла у війні переможцем, але її державна скарбниця випорожнилась і вона вперше у своїй історії домогалася, щоб американська колонія власним коштом утримувала на своєму континенті десять тисяч англійського війська для дальшої оборони від чужинців і від індієських нападів. Така настанова англійського парламенту викликала велике обурення серед американців і це було одною з головних причин вибуху революції.

Від самого початку колонізації Нового Світу колоністи були цілком вільні. Англійський уряд фактично не накладав жодних тягарів на життя колоній. Емігранти, чи були це люди, що шукали пригод і щастя в Новому Світі, чи ті, що хотіли зберегти свої релігійні переконання, якщо вони були переслідувані в своїх державах (напр. в Англії католики, пресвітеріани, лютерани, чи французькі протестанти і т. п.), поселювалися в

Америці і будували своє суспільне та релігійне життя, як вважали для себе за найкраще. Вони вибирали власне самоврядування, призначували своїх суддів, для власної оборони організували місцеву міліцію і для власних потреб наклали на себе податок. Коли колонія розросталася, творили вони новий стейт і вимагали чартеру від англійського короля. Король звичайно на це погоджувався і вислав туди свого губернатора як представника. Закордонна торгівля колоній регулювалася тими самими законами, що були в Англії. До портів мали вступ тільки ті чужі кораблі, що везли товари зі своїх власних країн, але Англія не могла охоронити всіх американських берегів, тим самим контрабанда, і то у великих розмірах, була на денному порядку. Колоністи займалися в першу чергу рільництвом, щоб мати хліб, а пізніше поступово розвивалася промисловість і будувалися міста. Дбали вони про розбудову шкільництва. З вищих студій дуже популярною наукою було право, тому не дивно, що в проводі революції знайшлися такі правники, як Jefferson, Oatis, Adams, Dickenson. В Америці наука права була тоді більш популярна, як в європейських країнах. Релігія і мораль стояли високо. На нових землях природа ставила великі життєві вимоги, а їх могли перенести тільки сильні, фізично витривалі люди, що мали завзяття, сильну волю й підприємливість.

В Англії було загальне переконання, що американські колонії повинні служити метрополії. Колонії постачали такі товари, як золото, шкіри, цукор, тютюн тощо, в заміну за текстильні, металеві та інші вироби. Провадилася на-

сильна торгівля неграми. Колонії були місцем притулку для непотрібного й шкідливого суспільного елементу. Туди втікали самі або були депортовані примусово злочинці, банкрути, злодії та різні збоченці обох статей.

Англія мала право наложити на колонію податок для її оборони. Американці, однак, прийняли це з великим обуренням, бо вони вважали, що цим способом Англія хоче їх підкорити собі і привести до стану підданства, як це було серед народів Європи. Тягар, що його колонія мала нести, не був великий. Американці боролись тут не задля свого визволення і не з неспроможности платити податок, але за принцип свободи, якою вони користувались від часу прибуття до Нового Світу. Починаючи боротьбу, американці розуміли, що вона спричинить більші витрати і жертви, ніж ті, що вони мали б спокійно сплатити. Вони боролись не проти тиранії за здобуття свободи, тільки за пошанування природного неписаного права, що людина має бути вільною, і жоден уряд, жодна влада не може накласти на неї тягарів, хоч би найменших, без її згоди. Вони вважали, що поки їх представники не засідають в парламенті в Лондоні, цей парламент не має над ними жодної влади. Загально відоме було гасло «no taxation without representation» (не платиться податку, якщо немає представництва). Метою боротьби спочатку не була незалежність від Англії, тільки збереження прав і свободи, якими американці користувалися попередньо. Вони боролись за ті самі вольності й права, за які англійський нарід провадив боротьбу проти тиранії своїх ко-

ролів — одне століття перед тим. Цей принцип став для них таким важливим, що за його збереження варто було боротись і проливати кров. Деякі з-поміж їх провідників жаліли, що справа зайшла так далеко, що вони мусять відриватись від Англії, і вони були згодні припинити боротьбу і мати своїх представників у Лондоні. В англійському парламенті такі визначні тоді особи, як Чатгам (Chatham), Бирк (Burke) та ін., розуміли становище американців та їх вимоги. Вони вважали їх цілком слухними, бо бачили непослідовність парламенту в цих справах. Обставини зложились тоді були вже так, що ніхто не міг цьому зарадити.

Безпосередньою причиною революції було те, що в 1763 р., закінчивши війну з Францією, Англія мала потребу відновити закони, яких під час війни не додержувано. Йшлося про унормування мита на імпортовані й експортовані товари, щоб збільшити доходи державної скарбниці. Опісля, 1765 р., ухвалено т. зв. »Stamp Act« (штамповий закон), згідно з яким належало платити за урядові штампи при всіх легальних трансакціях (сплата довгу, складення контрактів, реєстрація підприємств і т. д.). В Америці жоден з тринадцяти стейтів цього закону не прийняв і парламент його негайно відкликав. Замість цього наложено податок на колонію, що так само не було проведено в життя. 1767 року наложено знову митні оплати на імпортовані товари і це викликало вже zorganizований спротив. Англійський уряд відкликав і це, тільки задля самої форми залишено митні оплати на чай. Але й такий крок не задовольнив американців, бо вони вважали, що

його вчинено з метою, щоб доставляти до Америки дешеві товари і цим перешкодити розвиткові їх власного промислу. 1773 року озброєна група людей вдерлась на англійський корабель у Бостоні (пристань в Америці), перемогла його залого і цілий ладунок чаю викинула в море. Англійський уряд тоді цілковито замкнув порт. Американці скликали 1774 р. конгрес у Філадельфії і постановили приготуватись до війни. При кінці квітня 1775 р. англійський генерал Гейдж (Gage) зі своєю залогою війська вирішив зліквідувати нелегальний магазин стрільного порошу біля Бостону. Місцева міліція, що була на сторожі, відбила англійців, що відступили, залишаючи 259 вбитих вояків. Цим почалась війна. Американці скріпились тим самим морально. З Англії прибула негайно нова залого війська з трьома генералами, що зайняли Бостон і в місяці червні заатакували гору звану Бункер. По затяжній боротьбі здобули її з великими втратами. З 2500 вояків 1000 було вбитих і ранених. Зі сторони американців вбитих і ранених було 450. Джордж Вашингтон, що командував американськими напіввійськовими з'єднаннями, зразу зорієнтувався, що для нього найкращим способом оборони є скріплювати поодинокі стратегічні пункти, щоб тим розпорошити регулярну атакуючу армію. Весною 1776 р. він здобув собі ще кілька сильних оборонних позицій.

4 липня 1776 р. у Філадельфії на скликаному конгресі проголошено відому »Деклярацію Незалежності« (Declaration of Independence) і Вашингтона обрано головнокомандуючим нової Американської Армії. Вашингтон походив зі стейту Вірджинія, де він

був землевласником. Своєю поставою, своєю звичайною і скромною поведінкою, ввічливістю і самоопанованістю він досягнув велику популярність у цивільному і військовому житті. Його високі духові прикмети додавали йому поваги і маєстатичности старовинної постаті. Він не мав пристрастей та мізерних імпульсів, що нормально опановують людей. Стати на чолі армії дало змогу йому й те, що військову практику здобув він собі попередньо у війні проти Франції та індіців. Будучи завжди зрівноваженим і поміркованим, з'єднав до себе і заангажував до боротьби всіх тих людей, а головню великих землевласників, які спочатку не могли рішитись, кому мають служити своєю лояльністю. Стейт Вірджинія, з якого він походив, якраз репрезентували елементи, що змагали до злуки з Англією. Навіть в часі війни Америка не вповні зрозуміла величність його особи, аж після його смерті поклала свій напис над ним «перший у війні, перший в часі миру і перший у серцях свого народу».

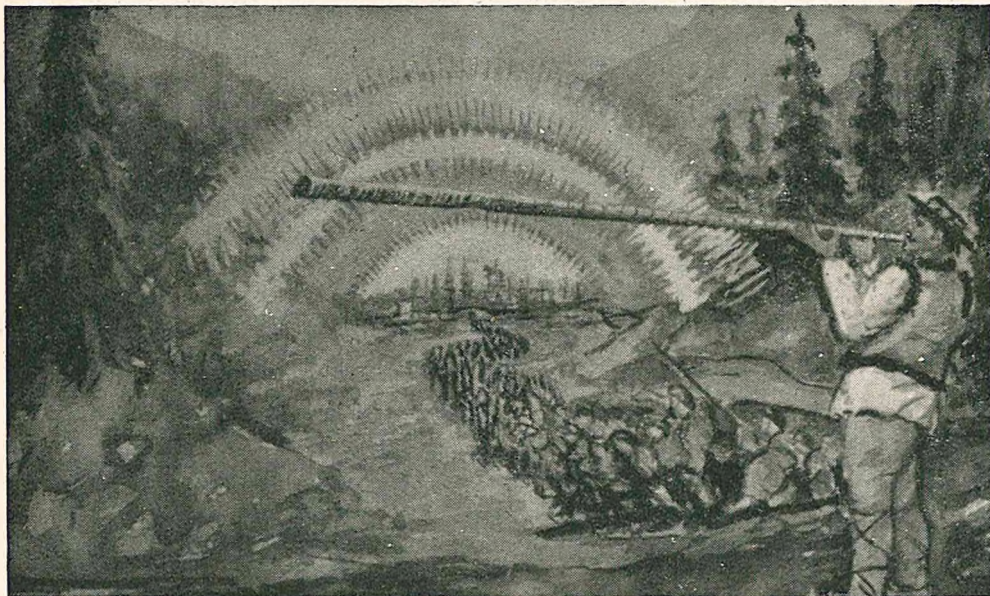
Проголошення незалежності мало такий ефект, що ті американські колоністи, які виявляли далі лояльність супроти англійської корони, виємігрували за кордон. Другим ефектом було те, що досі тільки партизанські способи нападу й оборони набрали характеру справжньої війни. Англія боролася проти Америки. Арнольд, один з американських командувачів, вирушив займати становища в Канаді. Вашингтон залишився в З'єднаних Державах. Брак доріг, недоступність терену і широке запілля не дозволили англійській регулярній армії розвинути боротьбу в усіх місцевостях

зразу, тому командування рішило здобувати терен поступово у двох напрямках, щоб увесь терен розділити на дві частини. Одна армія мала посуватись на північ, друга на південь. Американцям удалось оточити англійців на півночі в місцевості Саратога над рікою Гудсон і розбити їх. На південному відтинку Вашингтон мусів відступити з Нью-Йорку й Нью-Джерзі, а конгрес виевакуювався з Філадельфії. Втрати Вашингтона були незначні в порівнянні з англійськими під Саратогаю, що додало йому відваги й охоти продовжувати війну. В міжчасі Б. Франклін, як представник американського уряду, підписав договір у Парижі. Франція погодилася дати поміч Америці і вступити у війну навесні 1778 р. проти Англії з метою помститись і відібрати те, що вона втратила в війні п'ятнадцять років тому. Рік пізніше Еспанія вступила у війну проти Англії, а згодом і Голляндія. Всі інші європейські держави включно з Росією підписали договір про «збройну неутральність», заборонивши англійцям контролювати кораблі, що з тих держав плили до Америки. Французи зробили висадку в Америці і це причинилось до послаблення ефективности англійського війська. Все ж таки війна продовжувалася протягом кількох років. Війська обох воюючих сторін виявили багато хоробрости. Англійська фльота була дуже рухлива і зуміла вдержати всі свої становища на морях, а в Америці справи йшли на користь американців, бо вони мали за собою широкі простори й підтримку населення. В листопаді 1782 р. підписано договір, в якому Англія

(Продовження на 24 стор.)

М. Ковалюк

Верховино, світку ти наш

Данило Петрюк, молодий гуцул з присілка Кичура, лежав важко хворий на тиф в Крижополі. Він мав щастя, що для нього знайшлося вільне ліжко в лічниці. Військовий лікар докладав усіх зусиль, щоб урятувати молоде життя. Однак надії були малі, бо дев'ятого дня він махнув рукою і сказав: безнадійний, не видержить, ослаблене серце в горі.

На слова лікаря всім стали сльози в очах. Сестра жалібниця, що піклувалась ним, як рідним братом, не могла знайти собі місця. Земляк Іван Марчук з-під Києва, який лікував ранену руку, стояв хвилинку в задумі. Його обличчя було сумне, чоло вкрилося зморщками журби. По хви-

ліні тяжкої задуми він виходить і, повертаючись, приводить з собою вояка з скрипкою в руках.

На залі запанувала безоглядна тиша. Скрипак підніс скрипку, поглянув на хворого і легеньким дотиком по струнах почав грати:

Верховино, світку ти наш, гей,
як у тебе тут мило,
Як ігри вод, пливе тут час, сво-
бідно, шумно, весело...
Ой нема то краю, краю над ту
верховину,
Там би мені погуляти хоч одну
годину!

З верха на верх, а з бору в бір
з легкою в серці думкою,
В чересі кріс, в руках топір,
бує легінь тобою...

По обличчі Данилка спливали струмки поту. М'язи його то корчилися, то відпружувалися, уста стискалися з болю і лагідніли на зміну. Нараз при рефрені пісні віддих раптово ставав скоріший. Видно було боротьбу. Боротьбу на смерть і життя. Марчук стискав нервово руками, хотів допомогти Данилкові полекшити біль. Він був готовий бодай частинку болю перейняти на себе, але даремно.

З уст Данилка вихопився зойк. «Мати верховино, дедю Іване» — викрикував він невиразним голосом, та у мить, коли скрипка почала: «З верха на верх...» Данилко — здержав віддих. Його очі з туманною заслоною піднесли вгору, руки опустились спокійно долі. Скрипак звільнив скрипку, наче хотів непомітно перервати гру, а інші гейби готувалися приклякнути. Сподівалися найгіршого... Та ні, бо в цю хвилину тихо, виразно перервали тишу слова «Там то бренить трембіти звук... Скрипак, немов на знак диригента, сильним голосом підтягнув «Щебече любо сопілка», а за ним басом потягнув Марчук, сестри і всі хворі:

А як звіря завие звук, в челюсті
плоне му цівка.

Ой нема то краю, краю над ту
верховину,

Там би мені погуляти хоч одну
годину!

Присутні не звертали уваги на хворого, бо при перших словах — там бренить трембіти звук — вони з радістю впізнали, що спомин гір, любов до них повернули Данилкові здоров'я. Дух переміг тіло.

Такий спомин я читав давно ще підлітком у календарі «Золотий Колос». Спомин цей написав учасник визвольних змагань, в яких

Данилко брав участь. Не знаю чому, але побачити Данилка стало моїм бажанням. Я не знав, де живе Данилко Петрюк, навіть не думав, що це було правдиве прізвище.

В 1942 р. до мого містечка

В 1942 р. до мого містечка дівчата з гір. Вони оповідали, що в них вже доспіли афини, і запрошували мене піти з ними до їх села. Я дуже радо погодився, хоч мати не мала охоти пускати мене далеко з дому на кілька днів. Я довго просив, доки не одержав дозволу.

Другого дня ранком ми вибралися на афини. Ішли ми царинками, пляями. Недалеко бору дівчата почали радитися, в якому місці будуть найкращі афини. В розмові згадували місцевість Кичуру. «В Петрикову толоку підемо» — відповіла Катря. (Толокою на гуцульщині звуть рідкий ліс з чагарником). Кичура Петрюк — ці назви мені добре відомі, пригадав я. Данило Петрюк? — питаю. «Так він» — відповідають мені дівчата. Після тих слів я почав бігти навпростець. Дівчата почали сміятися. «Куди?» — питають. «До Данила Петрюка», — відповідаю, аж голос відбився ехом по далеких скелях.

«Підожди, бо згубишся в борі» — кричали навздогін Марійка і Катря. Останніх слів я недочув, Я біг щосили, з радости не задумуючись над напрямком. Нараз я побачив на толоці дві дівчини. Я спитав, де живе Данилко Петрюк. «Ми його доньки» — почув я відповідь. Одна з них була вже доросла-відданиця, як то на Гуцульщині говорили, а друга кароока, молодша. «Ви до деді хочете?» — підхопила молодша. «Він зараз тут буде, підождіть». Я не знав,

що робити. Мені жаль було покидати молодшу і хотілося чимсьоріше побачити Петрюка.

За хвилину до нас наблизився кремезний чоловік з чорними підкрученими вусами, з сокирою в руках. «Слава Богу!» — промовив він на привітання. «Слава на віки» — відповів я, вдивляючись без перерви в його очі. Петрюк підсміхнувся, видно зауважив моє надзвичайне хвилювання. Щоб заспокоїти мене, він попросив мене сісти на звернену колоду, витягнув з череса капшук з тютюном, кресало і почав поволі викресувати вогонь. «Шукаю смереки на трембіту» — увірвав він тишу. «Такої смереки не знайдеш скоро» — продовжував він. «Трембіта мусить бути зі смереки, в яку вдарив грім. Вона складається з двох тоненько вижолоблених частин, які склеюється разом. Відтак під водопадом мочиться березову кору і зверху обвивається нею трембіту».

«Чому це мусить бути смерека, в яку вдарив грім, і кора, мочена під водопадом?» — питаю. «Бачиш, легіно», — почав він, — «бо трембіта має голос грімкий, як грім, і звук, як рев водопаду. Он там недалеко є маленький водопад, а далі писаний камінь. Туристи знають цей камінь. Вони ніколи не оминають його, а приходять і долотами або просто залізом риють свої прізвища. Тому ми і назвали його писаним каменем».

Легенда розказує, що під час Івана Купала коло того писаного каменя мавки танцюють, а вівчарі їм на сопілках пригравують. Хто бував з туристикою в Карпатах, то напевно знає писаний камінь, він стоїть на високому щиті, має приблизно до п'ятдесят метрів дов-

жини, а високий як будинок одноповерховий...

В цій хвилині надбігла кароока Марійка. «Ми йдемо д'хаті, дедю! Маржинку треба укутати» — заявила співучим голосом. Петрюк не чув її слів. Він почав згадувати про Усусусів, про бої на Маківці, під Львовом, про Чортківську офензиву, перехід через Збруч, похід на Київ, про тиф. Я перервав йому розмову і сказав, що читав про нього оповідання в календарі «Золотий Колос».

«Так!» — потвердив він. «Але очевидець не був в силі описати моїх переживань. Юначе, люби свої гори, старайся пізнати їх мову, зрозуміти їх. Вони такі гарні, що кращих не знайдеш ніде в світі. Вони свої. Вони не скривдять своєї людини». Наче у сні, немов зачарований його словами, почав я розглядатися довкруги. По правій стороні були скелисті гори, по лівій — зелені під один ріст смереки. У долини маленький потічок. Все це так гармонійно склалось в один образ, наче хотіло показати мені свій чар, чар наших гір.

«Бачиш, це твої рідні гори. Я вірю, що вони викормлять лицарів, що підуть у бій за нашу Україну». У цю мить, наче з наказу Петрюка, сонце сховалося за хмари. Повіяв сильний раптовий вітер. Громи трясли горами, блискавиці перерізували темне небо. Я не знав, що зі мною діється. Мене огорнув на мить страх. Петрюкові слова — «ідемо д'хаті» — заспокоїли мене і ми подалися скорим кроком до його хати.

Там вже ждали на мене Марійка й Катря. Петрюкові доньки розповіли їм, що я був з дедом і вони були спокійні. Ще не розглянувся добре по хаті, а вже за-

просили до стола. Я забув тоді про карооку Марійку. Вона наче вже не існувала для мене. В моїй уяві стояли образи недавно пережитих подій з визвольних змагань. Петрюк знав мої переживання, бо тільки поглядав на мене і час до часу розповідав про життє гучулів, про їх радощі й турботи.

Дощ лляв до вечора. Мене положили спати на оборіг, повний запашного сіна. Я довго не міг заснути, хоч і дощ перестав падати, а зорі показались на небі.

В моїй душі чергувались різні переживання. Я наче почав вперше віднаходити себе і гори. Я відчув, що я син наших чудових гір, син великого народу.

В далині відізвався звук трембіти. »Верховино, світку ти наш« — почав хтось далеко на сопілці. Та звук трембіти заглушив її, перебігаючи зі скелі на скелю, як голос грому, змішуючись з ревом водопаду. Це грав Петрюк. Я пізнав його гру. Він наче хотів розбудити гори і народ до боротьби, відновити визвольні змагання.

К. Петруняк-Снакова

Думками в минуле...

(Закінчення)

По короткому часі наш шпиталь знов перенесено до Дрогобича і тут я дістала два тижні відпустки. По відпустці прийшов наказ виїхати до Гоблях, Лінц, Удіне. І в Удіні ми не довго працювали. Знов наказ пакувати шпиталь і виїжджати до Відня.

У Відні хаос. Люди розбивають виставові шиби, здирають цісарські герби, відривають старшинам з мундирів відзнаки. Ми ледве добрали до дому мед. сестри Єлисавети фон Рогенгоффер, що була дочкою генерала. Тут я залишилась аж у Відні заспокоїлася.

У той час у Галичині почалася війна українців з поляками.

Я не хотіла залишатися в Австрії та повернулася до Галичини. По короткому відпочинку зголосилася до шпиталю в Дрогобичі, щоб продовжувати свою працю. Однак недовго прийшлося мені працювати в Дрогобичі, бо переї-

хала до Тернополя. В Тернополі було велике знищення. Багато хворих було без опіки. На скору руку я зорганізувала сестер, знайшла будинок, на селі дістали ми соломи до ліжок і дещо харчів, а що нестачало, то ходили купувати.

Тут пережила я перший наступ на Тернопіль. Цієї гарної хвилини ніколи не забуду.

Наше військо билось хоробро. Артилерія біла з села Глубічка на Тернопіль так сильно, що польське військо було змушене відступити.

І ось наше військо входить до Тернополя... Кіннота на самому переді, опісля артилерія, піхота, трен. Старі й молоді кидали квіти з окликом: Слава Богу і Україні! Усміхнені вояцькі лиця, хлопці закладають квіти за шапки. Квіти падають коням під ноги, а вони якби відчували, що ді-

ється щось надзвичайне, оглядалися, підносили високо голови й радісно іржали.

Всі почали з радістю працювати, а наша армія пішла далі вперед...

На жаль, недовго тривала наша радість, бо поляки всіми силами намагалися вдертися на наші землі і з допомогою корпусу Галлера почали наступ на Галичину. Наша армія мусіла перейти за Збруч.

Військо займало свої становища, а санітарний відділ улаштував шпиталь у Жмеринці, де командантом шпиталю був д-р Бурачинський. Багато наших воїнів померло в цьому шпиталі на плямистий тиф. Лікарі й сестри працювали з великою жертівністю, чимало своєї праці вложив тут і наш військовий капелян о. Євген Гинилевич.

І тут не було спокою. Як не червоні, то зелені, ніколи не можна було знати, що принесе завтрашній день.

Наш шпиталь перенісся із Жмеринки до Бару. Тут я і три сестри захворіли на плямистий тиф і одна з нас, монахиня, померла. І в цьому шпиталі далі опікувався хворими о. Гинилевич, який згодом виїхав до Глібова де захворів теж на плямистий тиф і помер. Зложив своє життя для своїх ближніх та нашої дорогої Батьківщини.

Нас, хворих на тиф, перевезено до Могилева, де мимо всяких злиднів і страхів я почала вертатися до здоров'я та знов почала працювати. Шефом цього шпиталю був д-р Микола Козіцький.

В околиці серед населення теж панував тиф і по мене посиляли підводу, я їздила давати першу допомогу, записувала, кого мусить відвідати лікар та кому ще треба

якусь іншу допомогу. За мою працю я діставала харчі, часом і трохи грошей.

В Могилеві жити ставало неможливо. Хворі, що могли вставати з ліжка, розбрились без захисту, тяжче хворі лежали без жадної опіки і надії. Одного дня нарвала я черешневого квіту, взяла трохи напиктів і харчів та пішла їх відвідати та потішити. Хворі жалувались, що всі їх лишили... Лишилась ще тільки одна надія — казали — що Господь Всевишній за нас не забуде, що помилує...

На другий день ми побачили перед дверима нашої квартири двох жовнірів з крісами. Не можна нам було вийти з кімнати. Одна з наших сестер одягнула спідницю нашої завідувачої пральнею і блюзу її чоловіка, взяла мішок на плечі і пішла... я теж хочу вийти, а вони: «А ти кудя, галичанка? Ти нікуди не підеш!» Я йому кажу, що я прачка в червоному хресті та хочу купити собі молока. Мене пустили. Пішла я в сусідню хату, дали мені якісь черевики, бо я вийшла боса, і я чим скорше подалася в пральню. Нас робота не береться. Зі страхіттям дивимось, як провадять галичан. Якась жінка вбігає і каже, що їх стріляють у Могилеві. Ми тихо молимося, щоб Бог охоронив наших невинних людей від смерті... До пральні вбігає сестра Катруся Ляшкевич і каже, що наші помирились. Я зараз побігла до хворих, вони казали мені, що їх ліжка перешукували, та, нічого не знайшовши, відійшли.

Слідуюча вістка прийшла, що наші будуть вертатись до Галичини. І дійсно, одні вернулись до дому, а другі попали в полон до Тухолі. З полону вернувся бл. п.

поручник Ярослав Карвадзький, але його здоров'я було так знищене, що незабаром помер, і поховано його в його родиннім селі Курипові, де його батько був священиком.

Я теж повернулася до Галичини. По відпочинку вдалося мені дістатися до шпиталю в Дрогобичі, де я працювала понад дванадцять літ.

І ось тридцять літ пізніше довелося мені знов бачити від'їзд наших молодих людей — дивізійників.

Двірець заповнений людьми, батьки прощають своїх синів, жінки чоловіків, дівчата хлопців...

Поїзд, убраний квітами, у вагонах повно квітів, останні слова

прощання, далеко заховані сльози, останній помах руки...

На руках у мами малий Івась питає: »Мамо, коли тато повернуть? Чи я теж поїду на війну, як виросту великий?«

З поїзду чути пісню:

Бо війна війною...

Поїзд рушив на Львів, щоб створити незабутні БРОДИ...

І так, далеко на чужині, вглядаюся в минувшину.

І мимоволі з моїх грудей виривається моя улюблена пісня:

Гей, повій, та буйнесенький вітре,
Та понад море,

Та занеси нас на Україну,

Бо там на Україні, там сонечко сяє
Та й нас виглядає...

М. Ковалюк

Американська революція

(Продовження зі стор. 18)

визнала незалежність З'єднаних Держав Америки, але задержала і далі Канаду, острів Нью-Фавндлянд і острови на Караїбському морі. Еспанія здобула для себе Фльориду. Франція нічого не дістала і це сильно відбилося на її дальшому розвитку.

Так закінчилась війна і З'єднані Держави Америки зайняли місце серед народів західного світу.

Американська революція перша здійснила ідеї, висловлені впродовж століть церковними і світськими філософами про те, до чого повинна змагати людина у своєму житті. Американці в часі війни були не безвідповідальними політиками, а промоторами практичної революційної програми.

В Деклярації Незалежности, за яку нарід ішов до боротьби, Т. Джеферсон (Thomas Jefferson) між іншим умістив уступ:

»За очевидну правду вважаємо, що всі люди є створені рівними і що Творець обдарував їх основними й невідлучними правами на життя, свободу й стремління до щастя. Щоб зберегти ці права, встановлюється влада, яка тоді набирає повновласти володіти людьми, якщо вони дають на це свою згоду. Якщо уряд в якійнебудь формі не дозволяє людям прямувати до цих цілей, вони мають право змінити або усунути його і встановити новий та будувати його на таких основах і надати йому повноважень у таких формах, які вони вважають найбільш досконалими для збереження безпеки й щастя для себе«.

Такий вислів без сумніву був викликом не лише королеві Англії, але й абсолютизмові цілого західного світу. 1793 року королеві Франції стяли голову на гільотині.

За короткий час Європа була пересичена національними рухами.

Хоч ідеали Деклярації є такі промовисті й ясні, їх не легко ввести в політичну програму, на основі якої будується державний лад. По закінченні війни американський Конгрес укладав протягом трьох років проект конституції, затвердженої 1789 року. Деякі пункти конституції залишено для затвердження на пізніше, щоб спочатку переконатись, чи вони відповідають потребам та вимогам. Люди, що складали конституцію, добавували безпеку, яка може виходити із неправильного наголошування багатьох свободо-

любних принципів, що інколи не мають будуючого змісту у державному житті. Незаперечні правди, записані в Деклярації Незалежности, можуть однаково стояти і на перешкоді в прямуванні людей до щастя й кращого майбутнього, якщо вони не є застосовувані у відповідних формах і не зберігані законом.

Події та ідеї Американської революції відзначив і наш найбільший поет у своїх творах:

»... Коли ми діждемося Вашінгтона

З новим і праведним законом?
А діждемось таки колись!»

XI. Річні Загальні Збори ОБВУ

Дня 1 червня 1957 р. в Какстон Гол, Лондон, відбулися Загальні Збори ОБВУ. У зборах взяли участь 31 делегатів з мандатом 57 голосів, заступаючи 1511 членів. Крім цього, в залі було понад 20 гостей.

Після відкриття зборів головою ОБВУ сот. М. Білим Карпинцем, по відчитанні листи вибулих у вічність членів ОБВУ і однієї хвилини мовчанки, приступлено до вибору президії. В склад президії увійшли: сот. М. Длябога — голова, хор. Т. Кудлик — заст. голови, ст. дес. В. Томків та вістун М. Квасній — секретарі.

У звіті Управи сот. М. Білий Карпинець дав у кількох словах вияснення до писаного звіту, а головню звернув увагу на наступні точки:

а) Організаційна референтура.

В цьому відділі були недомаганя з боку Централі, бо, через навал іншої праці, вона не завсіди

вдержувала міцний контакт з членством і клітинами. Стан активних членів у цьому році був 2735 членів, на 35 членів менше, ніж у минулому році. Голова уступаючої Управи підчеркнув потребу присвячувати більше уваги військовим проблемам, бо їх вивчання становить одне з найважливіших наших завдань на еміграції. Ми винесли з нашої Батьківщини багато духових вартостей, надбань наших предків. Завдяки високій культурі України, завдяки нашій християнській ідеології, духовіть цієї країни не є чужа нам, ми відчуваємо себе тут краще, як інші народи, які не мають такої високої культури. Власне, за це ми повинні бути вдячні нашим родинам, народів, повинні допомагати всіми силами нашій Батьківщині вибороти волю.

б) Справа старшин.

Вже віддавна заіснувала потреба зорганізувати — а радше зак-

тивізувати — старшинський корпус, без огляду на форму, яку пропонована організація мала б прибрати. В цьому році Головна Управа ОБВУ зорганізувала старшинську зустріч, у якій узяло участь досить багато старшин. Під час нарад старшини обговорили ряд важливих питань. Приспівшене темпо розвитку нових родів зброї, а в зв'язку із цим зміни у техніці і тактиці, змушують старшин слідувати за цими питаннями, студіювати їх і вести відповідну працю для підвищення свого військового знання.

в) Культ.-освітній і вишкільний відділ.

Праця в цьому відділі була різноманітна. На неї склалися концерти, які дав у місяцях вересні-жовтні славний тенор Королівської опери в Брюсселі Мирослав Скала Старицький, окружні свята св. Покрови-Українського Війська, відзначування національних свят силами клітин і т. п. Клітини ОБВУ, як це виявляють звіти, зорганізували власними силами: 12 концертів, 40 академій, 13 вистав, 38 забав, 14 екскурсій, 62 ширших сходин. В порівнянні з минулим роком, показники праці клітин є кращі, як у минулому році, зокрема в відділах. За найкращі висліди в праці Централя признала перше місце відділові в Брандфорді, друге — Ноттінггамові, третє — Ковентрі; за кращі визнала у Манчестері, Рочдейлі, Лондоні, Кембріджі, Гаддерсфілді, Гльоссопі, Болтоні, Бері та в Мідлетоні.

г) Обговорюючи справи **вишкільної референтури**, доповідач підчеркнув різноманітність рефератів, виголошених і опрацьованих в клітинах, роз'їзди з рефератами старшини канадійської армії пор. К. Зеленка і запланування під-

старшинського курсу. Перед розв'язанням організації «Гоум Гард» було 122 члени ОБВУ, які в рамках цієї організації отримували вишкіл у цивільній обороні.

Відтак сот. М. Білий Карпинець застановився над референтурою **зовнішніх зв'язків**, характеристикою клітин і т. п. У програмі зовнішніх зв'язків вдержувано тісну співпрацю з українськими громадськими організаціями і комбатантськими організаціями в цілому світі. Спеціальну подяку сот. М. Білий Карпинець висловив СУБ-ові за дозвіл користуватися домівкою і за матеріальну та моральну допомогу.

Загальний образ праці в клітинах різноманітний. Тут і там є недоліки, однак, у загальному, праця була на високому рівні. Треба підчеркнути, що клітини далі піклуються хворими та інвалідами в Австрії, й на допомогу їм зібрано 394 ф.

В дискусіях над звітами учасники зборів вказали на потребу присвятити більше місця чисто військовим питанням. Дес. М. Гайва дав пропозицію, щоби відзначити десятиліття поселення в цій країні українських вояків різних армій. Одним з засобів цього відзначення повинен бути загальний з'їзд колишніх вояків.

Збори обрали **нові керівні органи** ОБВУ. В їх склад увійшли наступні панове:

Сот. М. Білий Карпинець — голова; члени Управи: пор. Р. Борковський, пор. Е. Гарасимчук, пор. В. Вашкович, пор. В. Микула, підх. Р. Старосольський та дес. М. Гайва; заступники: пор. Б. Микитин, пор. І. Горобець, стр. Б. Кашуба; суд чести: сот. Д. Левицький — голова, дес. І. Федчиняк, хор. Т. Кудлик — члени; заступники: стр. М. Захарчук, стр. Ю.

Собків; контрольна комісія: хор. Д. Галка-Ледоховський, пор. Я. Гаврих, стр. В. Олесків — члени; заступники: дес. В. Томків, стр. М. Гуменюк.

Резолюції

ІХ Загальних Зборів ОБВУ

Дев'яті Загальні Річні Збори ОБВУ у В. Британії відбуваються, як і в попередніх роках, в часі надзвичайної складної міжнародно-політичної ситуації, яка кожної хвилини може перетворитися в одверту боротьбу між двома основними противниками — комуністичною Москвою і вільним Західним світом. На поняття цієї ситуації складається також і те, що відбувається велике піднесення серед поневолених Москвою народів. Це останнє накладає надзвичайно важливий обов'язок на українську еміграцію, а особливо на всіх колишніх українських вояків різних армій, які повинні бути готовими прийняти активну участь в рішальних моментах визвольної боротьби українського народу проти Москви.

Справа визвольної боротьби українського народу проти Москви вимагає сьогодні і вимагатиме в майбутньому від українського вояцтва, перебуваючого на еміграції, великої ідейної напруги, свідомості своїх завдань і високих кваліфікацій вояцького ремесла. без чого не можна надіятись на дійсно творчу допомогу Воюючій Україні.

Застановляючись над діяльністю Головної Управи ОБВУ у В. Британії в минулому році та маючи на увазі обов'язки, що їх мусимо виконати супроти Батьківщини, Загальні Збори висловлюють побажання, щоб у майбутньому році діяльність Головної Управи концентрувалась на:

а) духовій мобілізації колиш-

ніх українських вояків у В. Британії;

б) на їх ідейному скріпленні;

в) організаційному скріпленні рядів українського вояцтва, щоб воно, як організована одиниця, було готове в кожній хвилині на заклик Батьківщини і своєю активною участю у визвольній боротьбі допомогло українському народові здобути Волю.

Приймаємо до уваги, що, хоч техніка шаленими темпами іде вперед і неймовірно змінє спосіб ведення та обличчя майбутньої війни, то незмінним у військовій проблематиці лишається основний, ексекутивний чинник війни — людина-вояк, та керуючий чинник — ідея.

Привіти:

Дев'яті Загальні Збори ОБВУ у В. Британії у синівській відданості клоняють голови перед Ієрархами та Проводами обидвох Українських Церков.

Шлють щиро-сердечний привіт Українському Народові на Рідних Землях, його підпільно-революційному проводові і армії, щиро вітають усі українські комбатантські організації на чужині.

АТОМ У КУХНІ

Американська армія оголосила план побудови заводу, в якому будуть стерилізувати харчі з допомогою атому. План фабрики, в якій харчі «варитимуться» з допомогою атому, подав генерал-майор А. Деннісон. Він заявив, що коли проект буде вдалим, тоді можна буде легко допомогти народам, які не мають холодильників. Фабрика ця буде готова в 1958 році. Вона зможе «переварювати» 1000 тон харчів місячно.

Ген. Деннісон заявив, що він сам їв стерилізовані атомовою енергією харчі, які протягом трьох місяців були в хатній температурі і не зіпсувалися.

Із записок Петра Шпильки

Доброволець Петро Шпилька переходив рекрутську комісію. Після медичного огляду його запитали, чи він уміє писати й читати.

— Писати то так, але читати то не вмію.

— То напишіть своє прізвище.

Петро взяв поданий йому аркуш паперу й олівець та понаписував на ньому цілий ряд гаків, кривульок та іншого року знаків.

— Що це має означати? — запитали його.

— А звідки я можу знати? — відповів Петро. — Я ж вам казав, що читати я не вмію.

* * *

Десятник: Ти, офермо* один! Чи я тебе десь скорше не бачив?

Рекрут: Чому ні. Можливо. Я завжди десь був.

*) Оферма — недотепа.

* * *

Панько: І що ж то може бути за причина, що деякі добровільно зголосилися до війська?

Пилип: О, на те є різні причини. Деякі з тих, що не були ще одружені, виявляли в собі бажання битися й воювати, а ті, що вже були одружені і що їм бійка та війна в хаті остогидли, йшли до війська, щоб мати святий спокій.

* * *

Вояк Гаврило без комплікації перейшов рекрутську комісію, і тепер списували з нього особисті дані.

— Жонатий?

— Так, прошу пана.

— Є які діти?

— Так, прошу пана. П'ятеро дівчат і четверо хлопців.

— Дев'ятеро разом.

— Що ви, прошу пана, здуріли?! Тільки раз народилися близнята, а решта всі поодиноці.

* * *

Іван: Візьму розлуку зі своєю жінкою. Довше так жити не можу. Моя жінка не говорить до мене вже більше, як півроку.

Петро: Ти, приятелю, спершу роздумай добре, що робиш. Такої жінки тепер і з свічкою не знайдеш.

* * *

Петро: Коли чоловік хвалиться, що він нікого на світі не боїться, можеш бути певний, що він ще є нежонатий.

* * *

Табір Белярія. В Четвертій сотні переважаюча більшість з Бучацького повіту. Під час ділення харчів Юзько розбалакався:

— Немає то, як львов'яки. На цілу Дивізію не було відважніших, як ми.

— А ти, Семку, що на це? — питає Демко з Бучаччини.

— Овва! Яка мені там відвага? Минулого тижня ми зловили одного львов'яка на базарі, і я та моїх три брати, вуйко і ще тринадцять односельчан таких му 25 влупили, що він ледве доволікся до свого шатра.

* * *

Вартовий (на брамі до табору): Стій, хто йде?

Вояк: Свій з пляшкою вина.

Вартовий: Проходи, свій, пляшка вина, — стій!

* * *

Поручник робив інспекцію в одному з бараків у таборі полонених і зауважив на долівці недокуреного папіроса. — Це твій? — гримнув він на стрільця, який стояв на струнко проти нього.

На жаль ні, пане поручнику — відповів стрілець. — Це ваш, ви побачили його перші!

* * *

Полк готувався до виїзду на фронт. У штабі йшли гарячкові приготування. Десятникові Шпильці доручено зробити інвентар старшинської кантини. В дві години пізніше дижурний доручив слідуюче письмо від Шпильки:

Інвентар кантини: Стіл великий, дубовий — один; столики малі — п'ять; крісла складані — двадцять; пакки порожні — три; пляшки виноповні — чотири; пляшки порожні, вино — чотирри.

НА КОНЦЕРТІ

Прелегент: А тепер, шановне панство, я прочитаю вам уривки з недрукованих творів Т. Шевченка.

Хвилина мовчанки і прелегент починає: »У неділю вранці рано, поле вкрилося туманом...«

ПРАЦЯ В КЛІТИНАХ ОБВУ

Насамперед слід відзначити реферати старшини канадійської армії пор. Константина Зеленка, які він виголосив на теми «Чи буде третя світова війна і як вона виглядатиме» та «Проблеми українського проводу у війську» у Відділах ОБВУ в Ноттінгхамі, Брандфорді, Манчестері, Редінгу, Ковентрі, Болтоні і Рочдейлі.

У своїх листах згадані клітини ОБВУ висловлюють щирі подяки прелегентам. Реферати пор. К. Зеленка згідно з листом одного з голів ОБВУ відзначаються багатством матеріалів і фактів, ясністю думки. Він робить мало висновків, залишаючи це слухачеві. ОБВУ вірить, що пор. К. Зеленко зможе відвідати ще кілька клітин під час свого перебування в Англії.

Загальний огляд:

Події на Мадярщині і в Польщі ожили працю в клітинах у січні-лютому і в той час у клітинах ОБВУ відбуло понад 50 рефератів на різні теми. Це свідчить, що іскорка надії ще жевріє, що бувше вояцтво готове знову взяти зброю в руки на випадок потреби.

Турбує те, що цей запал скоро минув і що в останні місяці наші члени знов увійшли в еміграційне збайдужіння. Це можна пояснити тим, що наше громадянство, назагал, не слідкує за подіями в Україні, що бурхливо розвиваються. Досить згадати про вияви невдоволення серед молоді та випадки збройного спротиву. Перебудова британської армії може ще більш мирно наставити наших читачів і членство до розвитку подій. Ми, однак, просимо звернути увагу на перегони в продукції атомової і водневого типу зброї, які йдуть щораз скорішим темпом.

Західний світ намагається за всяку ціну оминати третю світову війну. Його очі звернені на народи за залізною завісою з надією, що вони своєю кров'ю, без жертв з боку Заходу, вирвуть себе

з неволі та усунуть мариво тотальної війни.

Найкращі клітини

До цих можна зачислити Ковентрі, Брандфорд, Рочдейль, Блякберн, Ноттінгхам, Кембрідж і ряд інших. Відділ ОБВУ в Рочдейлі заснував драм. гурток і поставив з великим успіхом п'єсу «Безталанна». В березні ц. р. цей самий Відділ посвятив свій прапор. Решта згаданих Відділів мали ряд рефератів і виконали всі доручення Централі.

Святкування національних свят

Наші клітини присвятили спеціальну увагу відсвяткуванню річниць Крут, 22-го січня, смерті ген. Т. Чупринки та відзначенню свята українського моря. Ці святкування клітини уряджували власними зусиллями і за власною ініціативою.

Пам'ятник бл. п. пор. Р. Фролякові

Відділ ОБВУ у Вольвергемптоні за допомогою громадянства своєї місцевості поставив пам'ятник бл. п. пор. Р. Фролякові, посвячений 24 лютого 1957 року.

Візок для інваліда з Югославії

Заходами клітин ОБВУ в Лянкахірі та Единбурзі і громадянства збірано гроші на закуп візка для інваліда з Югославії. Жертводавцям щира подяка. При цьому прохаємо організаторів прислати дані про збірки.

Загальні Збори в клітинах

В березні й квітні відбулися загальні річні збори майже у двох третирах загального числа відділів і гуртків ОБВУ. З листів представників Централі, які були присутні на зборах, видно, що члени стараються додержати такту й вирозуміння, керуючися насамперед загальним добром цілого українського народу й організації. Головна Управа ОБВУ складає щирі подяки бувшим головам і членам Управ і бажає новим керівним органам найкращих успіхів у праці.

Листи до Рудахтіра

Христос Воскрес!

Сервус Ферайна!

Най Вам сі «сосідж» паштетівков стеле, а «ті» монопольков заноси!

Жибицьмосі нарешті якомсь на Кайзервальді зобачили і яйо з Гицля Гори на Янівку покотили!

Знову Великдень і знову м'я щось так під серцем на м'яко розбирає...

Бо й хочь то ніби і ту Великдень і ще того року з соняшниками разом го фаєрувати будем, але то не то, що то колись в хаті...

І сонце не те, і хати не ті, і обличчя людські ганц не ті.

А так си пригадую, як то ми в Лембригу Великдень святкували. Гай... гай! Утренья в треті рано... Кирило дзвони, аж сі Успенка і пів Львова трясє, панюсі яйця сьвятити таскають, дяк дресі п'ятим фальшом, а кавалерка Бродити відвалює!..

З ключів, моздірів, перекладанців ріже! Каліхльорком ладує, жабками шурає, а вікна в Ставропігії то сі іно поліцаям на голови сиплять!

А менти шлякують, з палками по подвірю гонять!!!

Та де там! Ферайна іно циркляє би сі полікер в другий бік кікнув і му зараз під ноги «кналькерпер» кидає!!!

Йой... аж сі серце радувало! А потім то сі часто маленька гранда з кацапами робила, бо царські сини хтіли би «Боже царя храни», а не «Великий, Єдиний» співати.

Ну, а фраєри хочь і часто по

нашому і балакати не кумали, але патрійоти були фест і в руках гумиляги носили. А жи побожні були, то пару госців в церкві іно гречно кацапчуків до дверей приперли й голоту до сіней і на сході випхали...

А там то сі на них, моментально «єдина, неділима» вилила. А як сі та геца скінчила, то руські русини просили Бога, би вже не царя, а їх мав у Своїй опіці.

А ті гагілки в Юра або в світого Петра й Павла!... Дзюні й красуні виводять «Зельмана», а фраєри роблять вежі... А потім всі сі бавлять в «Перепилицю».

Як си то всьо пригадаю нині, то ми так бере за серце, так як ми брало при вафі перед атаків на багнети...

Вибаchte ми, фраєри, жи замість щось ведлі політичного баєру, я до Вас такі сентиментали шрайбую, але кожний має свого муля, що го муляє. А мій то мене так все перед Великоднем розбирає.

Ну, ферайна... Прийде час, жи й нам впаде наша писанка! І тоді я з Вами знову «Зельмана» на Юра зафурую!

І тоді буде знову дзвонити Кирило і знову буде сі до нас Великодне сонце сьміяти — і тільки до нас, а не до кого іншого!!!

Під хайрем, жи йо!!! Бо ми сі за то били й за то наші кости, кров і піт розтрєнені по цілі Европі!!!

Іно прошу Вас, кумплі розкажіть своїм дітям, які то в нас гагілки, Юр, Кирило і яке то наше Великодне сонце.

Христос Воскрес!

Воскрєсне Україна!

Ваш кулега ланцуховий, гренадир гранди 31 полку, Львівський батяр
Місько Макольондра

Посвячення прапору ОБВУ в Рочдейлі.

Із листів до Редакції

Вельмишановний Пане Редакторе!

В останньому числі Вашого журналу з'явилася цікава стаття під заголовком «Століття встановлення Хреста Вікторії». Дозвольте, що я зроблю мале доповнення до неї.

Дуже мало українців у вільному світі знають, що поміж 344 нагородженими цією найвищою британською відзнакою за виїмкову хоробрість на полі бою є один українець. Він називається Пилип Коновал і живе сьогодні в столиці Канади Оттаві.

Пилип Коновал народився в 1888 р. на Поділлі в селі Кульківці Гусятинського повіту. В 1913 р.

він приїхав до Канади, де знайшов працю в місті Оттаві, хоч не надовго, бо вже в липні 1915 р. він вступив добровільцем до канадської армії. В серпні 1916 р. він з частинами 47-ої Піхотної Бригади прибув до Англії, звідки подався до Франції на фронт. Цього самого місяця його курінь зайняв становища в окопах на гірському кряжі недалеко Вімі, де тоді йшли затяжні бої з німцями. Це було тут, в околицях Вімі, де в рукопашних боях невідомий іммігрант капраль Пилип Коновал вписав своє українське прізвище до золоті книги найхоробріших з хоробріх.

Сталося це ось як. У мрячний

і вогкий день 21 серпня 1917 р. німці відкрили по канадійських становищах барабанний вогонь артилерії та скорострілів. В цьому вогні згинули всі старшини і сержанти сотні Пилипа Коновала. Він сам, давши наказ воякам свого відділу шукати якнайкращого захисту, вискочив з окопів і побіг у напрямку ворожого скорострільного гнізда. Його товариші подумали, що він збожеволів. Добігши до ворожої лінії, він побачив трьох німців, що обслуговували скоростріл. Використовуючи момент заскочення, він протягом неповної хвилини вбив всіх німців багнетом. Залишивши скорострільне гніздо, він побачив, що його оточили шість інших німців. Вони саме наближалися до нього з наїженими багнетами. Безстрашний Коновал вирішив прийняти бій. А що щастя всміхається тільки відважним, Коновал вийшов з бою переможцем. Кинувши наперед дві гранати, він прийняв бій на багнети. Ні один німець не мав щастя залишитися в живих. Це однаке ще не був кінець його відважних подвигів. Він завважив, що недалеко від нього був ще один ворожий скоростріл, який сіяв безперервним вогнем по канадійських окопах. Він здобув і цей скоростріл, заколовши багнетом його заскочену залого. Повертаючись до своєї лінії зі здобутим скорострілом, він ще забрав по дорозі трьох німців у полон.

Повернувшись до свого відділу, Коновал не спочив на лаврах. Він вирішив знищити ще одне скорострільне гніздо. Цим разом він однаке попався німцям у руки. Схопивши його, вони прив'язали його до стовпа в окопах. Але й тут щастя було з ним. Не завважений ніким, він звільнив свої руки, вбив своїх вартівників і повернувся назад до свого відділу, хоч не на-

довго. Коли він стояв у власному окопі, звітуючи новопризначеному командирові своєї сотні, заблукана німецька куля поцілила його в голову. Рана була серйозна, і Коновал перебув шість тижнів у військовому шпиталі в Англії.

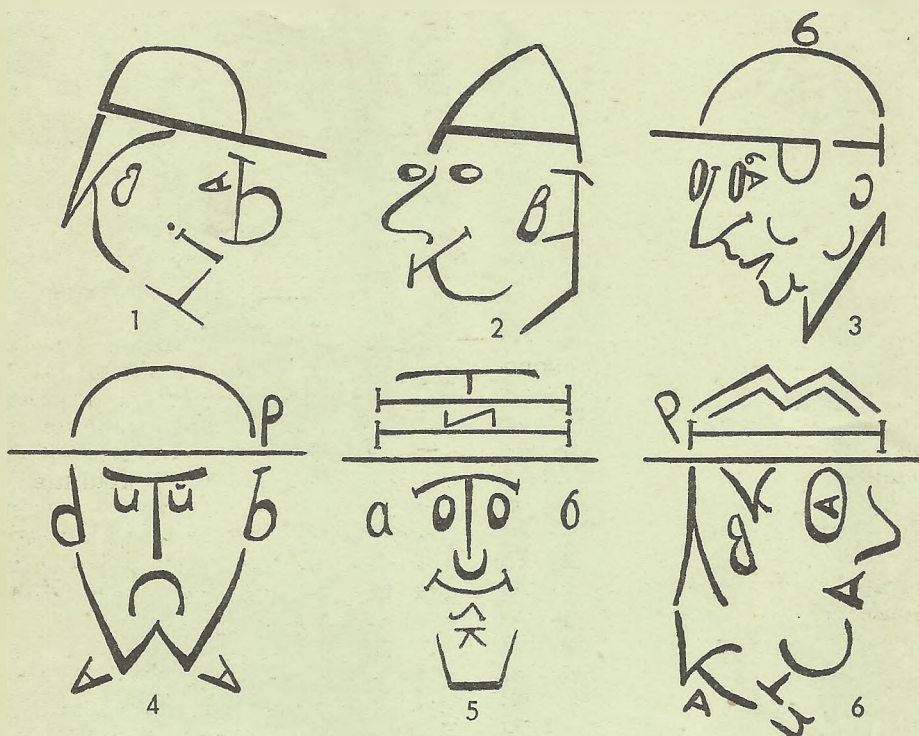
В початках жовтня прийшов офіційний наказ відзначити Коновала «Хрестом Вікторії». Його підвищено до ранги сержанта. 5-го жовтня 1917 р. на площі перед Бекінгемським палацом у Лондоні відбулася показна військова парада. В присутності військових відділів і цивільних глядачів король Юрій V прикріпив «Хрест Вікторії» на грудях українця — вояка і, стиснувши йому долоню, сказав: «Ваш подвиг є одним з найбільш сміливих і героїчних подвигів в історії моєї армії. Прийміть за це мою подяку».

В 1919 р. Пилип Коновал, нікому невідомий перед війною український поселенець, повернувся до Канади як славний герой і гордість українців, що живуть у цій країні. Малого росту, непомітний і скромний, зі шрамом на правій щоці, він працює до сьогодні як державний урядовець в Оттаві. По другій світовій війні Організація українських канадійських ветеранів вибрала його своїм почесним головою.

Я хочу висловити сподівання, Пане Редакторе, що мое коротке доповнення до Вашої вище згаданої статті зацікавить Ваших читачів. Немає сумніву, що Пилип Коновал повинен бути гордістю не тільки канадійських українців. Як відважний, безстрашний вояк і добрий горожанин своєї прибраної країни, він заслуговує на пошану усіх українців.

З вояцьким до Вас привітом
Ваш К. Зеленко.

РЕБУС Ч. 5

Ребус ч. 5.: 1, 2, 3 — назви осіб, відомих в ОБВУ або «Сурмачі»; 4, 5, 6 — назви міст.

Розв'язки до Ребуса ч. 4.: 1) Мексіко, 2) Франція, 3) Ізраель, 4) Іпсвіч, 5) Татершаль, 6) Глясгов, 7) Горілка, 8) Іван Грізний, 9) Комунізм.

Першу нагороду одержали С. Крижанівський, Петро Кішкан.

ВІД РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ

Ми знову перепрошуємо за опізнання появи «Сурмача». Також перепрошуємо шановних дописувачів, що їх статті, з уваги на неактуальність або опізнання, не є поміщені. Статті, що актуальні завсіди, будуть поміщені в наступних числах.

Справа передплати. Передплатники, що вплатили передплату на «Сурмача» в минулому або цьому році, одержать дальші числа в розрахунку 5 чисел за 10/-. Вплата обраховується згідно з кількістю чисел випуску, а не річно чи квартално. Ціна одного примірника 1/9.

Редакція і Адміністрація «Сурмача»